

Miłość małżeńska i rodzinna w nauczaniu papieża Franciszka

ROBERT SKRZYPCZAK

Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie – Collegium Joanneum
Warszawa

ORCID: 0000-0002-8374-2944

STRESZCZENIE

Papież Franciszek decyzją o zwołaniu dwóch ogólnościatowych zgromadzeń biskupich w 2014 i 2015 r., jak i treścią wielu swych wystąpień i homilii, skoncentrował uwagę Kościoła na geniuszu rodziny, nie pomijając też trudności, na które jest dziś narażona. W adhortacji *Amoris laetitia* papież przypomniał, że „kiedy mężczyzna i kobieta zawierają sakrament małżeństwa, Bóg niejako »odzwierciedla się« w nich, nadaje im własne rysy i niezatarty charakter swojej miłości. Małżeństwo jest ikoną miłości Boga do nas”. Powiedział też, że „w rodzinie ludzkiej, zgromadzonej przez Chrystusa, przywrócony jest »obraz i podobieństwo« Najświętszej Trójcy”. Miłość małżeńska to najtrafniejsze odwzorowanie tego, co łączy Chrystusa z Kościołem. Kościół jest Jego Oblubienicą poślubioną na krzyżu. Wierność, wytrwałość i płodność – oto wiodące cechy miłości Jezusa względem nas. Dlatego życie małżeńskie musi być trwałe. Inaczej miłość nie może się rozwijać. Dziś małżonkowie i rodzice potrzebują szczególnej troski duszpasterskiej ze strony Kościoła. W trudnej sztuce przygotowania młodych osób do tego sakramentu papież Franciszek wskazuje na dwa fundamentalne czynniki: potrzebę głoszenia kerygmatu oraz proponowania narzeczonym inicjacji w sakrament.

S ł o w a k l u c z o w e: Franciszek, teologia małżeństwa, rodzina, kerygmat, inicjacja chrześcijańska, przebaczenie

* * *

„Dzisiaj rodzina naprawdę potrzebuje pomocy”¹. Ten przykład papieskiego realizmu znalazł się u podstaw decyzji papieża Franciszka o zwoła-

¹ Franciszek, „W drodze powrotnej z Ziemi Świętej, 26 maja 2014 r.”, dostęp 11 września, 2018, <https://www.toscanaoggi.it/Documenti/Papa-Francesco/La-conferenza-stampa-sul-volo-di-ritorno-dalla-Terra-Santa>.

niu dwóch ogólnościowych zgromadzeń biskupich w 2014 i 2015 r., jak i był widoczny w treści wielu jego wystąpień i homilii, w których koncentrował uwagę Kościoła na geniuszu rodziny².

1. Katecheza o miłości rodzinnej

Słynne stwierdzenie papieża Franciszka o dopuszczalności latania talerzy w domu, byleby tylko zakończyć dzień gestem pojednania, obrosło już legendą. Nie potrzeba w takich sytuacjach „wzywać Organizacji Narodów Zjednoczonych”³. Sprawę załatwi czułe przytulenie. Sekret rodziny polega na pozornie niewiele znaczących gestach, a tymczasem za nimi kryje się cała teologia małżeństwa. Przypomniał ją papież Franciszek w swych środowych katechezach: małżeństwo „wprowadza nas w samo serce zamiaru Bożego. Zostaliśmy stworzeni dla miłości jako odbłask Boga i Jego miłości. W miłości dwojga osób Bóg niejako się przegląda jak w lustrze”⁴. W adhortacji *Amoris laetitia* papież nauczał, że małżeństwo to cenny znak, bo „kiedy mężczyzna i kobieta zawierają sakrament małżeństwa, Bóg niejako »odzwierciedla się« w nich, nadaje im własne rysy i niezatarty charakter swojej miłości. Małżeństwo jest ikoną miłości Boga do nas. Również Bóg jest bowiem komunią: trzy Osoby – Ojciec, Syn i Duch Święty – żyją od zawsze i na zawsze w doskonałej jedności. I to jest właśnie tajemnica małżeństwa: Bóg tworzy z dwojga małżonków jedną egzystencję”⁵. Pociąga to za sobą bardzo konkretne i codzienne konsekwencje, ponieważ małżonkowie „na mocy sakramentu otrzymują autentyczną misję, aby mogli uwidaczniać, począwszy od rzeczy prostych, zwyczajnych, miłość, jaką Chrystus kocha swój Kościół, dając wciąż życie za niego”⁵. I dalej: „W rodzinie ludzkiej, zgromadzonej przez Chrystusa, przywrócony jest »obraz i podobieństwo« Najświętszej Trójcy (por. Rdz 1,26) – misterium, z którego wypływa każda prawdziwa miłość”⁶.

Miłość małżeńska to najtrafniejsze odwzorowanie tego, co łączy Chrystusa z Kościołem. Kościół jest Oblubienicą, którą poślubił na krzyżu. Wierność, wytrwałość i płodność – oto wiodące cechy miłości Jezusa względem nas. Dlatego „życie małżeńskie musi być trwałe. Inaczej miłość nie może się rozwijać. Tym, który zwalcza w ludziach cechę wytrwałości,

² Por. Deborah Savage, „The Genius of Man and Woman: Complementarity as Mission”, dostęp 11 października, 2019, <https://www.faithandreason.com/2016/06>. Określenie stosowane w analogii do sformułowania Jana Pawła II o „geniuszu kobiety”; por. Jan Paweł II, List do kobiet *Mulieris dignitatem* (Watykan 1988), nr 9-11.

³ Franciszek, „Katecheza środowowa z 2 kwietnia 2014 roku”, dostęp 11 września, 2018, <https://papiez.wiara.pl/doc/1944150.Wspolnota-malzenska-odblaskiem-jednosci-Trojcy>.

⁴ Tamże.

⁵ Franciszek, Adhortacja *Amoris laetitia* (Watykan 2016), nr 121.

⁶ Tamże, nr 71.

jest bez wątpienia diabeł”. Franciszek mówił o tym bez ogródek. Rodzina jest Kościołem domowym, dlatego też „demon nie chce jej, usiłuje ją zniszczyć, doprowadzając do zaniku miłości”⁷.

Przez jakie przypadki odmienia się „gramatyka rodzinna”⁸? Według papieża przez dwa: wzajemną dbałość o siebie oraz braterstwo. Franciszek nazwał rodzinę „wspólną życia”⁹. Wspólnota oznacza zaś miejsce relacji, ale nie jakichkolwiek relacji. Być wspólnotą oznacza podążać tą samą drogą, mieć wspólny punkt wyjścia i wspólny cel. Przyznaliśmy sobie jako jednostki wiele praw. Można zaryzykować stwierdzenie, że większość z nich okaże się zbyt krucha, o ile nie znajdą oparcia w rodzinie. Wielokrotnie papież domagał się od państw i organizacji międzynarodowych polityki służącej, wspierającej i scalającej rodzinę, a także i same rodziny wzywał do tego, by nie zamykały się we własnym kręgu i własnej samowystarczalności.

„Miałem szczęście wzrastać w rodzinie, w której wiarę przeżywano w sposób prosty i konkretny – zwierzał się Franciszek młodzieży podczas wigilii Zesłania Ducha Świętego 18 maja 2013 r. – lecz tą, która wywarła największy wpływ na kształt mojej wiary, była babka Rosa, mama mojego ojca. To była kobieta, od której słyszeliśmy o Jezusie i która uczyła nas katechizmu”. Papież nigdy nie przestał wyrażać wdzięczności za rodzinę: „To coś przepięknego! Pierwsze zwiastowanie w rodzinie. To mi każe myśleć o miłości tyłu mam i tyłu babć, i roli, jaką odgrywają w przekazywaniu wiary. To one przekazują wiarę”¹⁰. Dla Franciszka dzisiejsza „kultura wykluczenia” oznacza „dziecko odrzucone i staruszka zepchniętego na margines życia”¹¹.

2. Strategia Dobrego Samarytanina

W podejściu duszpasterskim punktem odniesienia dla papieża zdaje się ewangeliczny Dobry Samarytanin, który pochyła się nad ranami kogoś,

⁷ Franciszek, „Przemówienie podczas spotkania z Odnową w Duchu Świętym na Stadionie Olimpijskim w Rzymie 1 czerwca 2014 roku”, dostęp 14 września, 2018, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/odnowa-dsw_01062014.html.

⁸ Franciszek, „Katecheza podczas audiencji śródowej 16 października 2015 r.”, dostęp 11 października, 2019, <http://www.osservatoreromano.va/pl/news/zloty-wezel>.

⁹ Franciszek, „Przemówienie z 25 października 2013 r. do członków Papieskiej Rady do spraw Rodziny”, dostęp 14 września, 2018, <https://cosarestadelgiorno.wordpress.com/2013/10/25/la-famiglia-sia-una-comunita-dove-si-impara-ad-amare-discorso-di-papa-francesco-al-ponificio-consiglio-per-la-famiglia/>.

¹⁰ Francesco, „Veglia di Pentecoste con i movimenti, le nuove comunità, le associazioni e le aggregazioni laicali, Watykan, 18 maja 2013 r.”, dostęp 14 września, 2018, http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2013/may/documents/papa-francesco_20130518_veglia-pentecoste.html.

¹¹ Franciszek, „Katecheza śródowa z 5 czerwca 2013 roku”, dostęp 14 września, 2018, <https://papiez.wiara.pl/doc/1584356.Pilnie-potrzebna-ekologia>.

kto cierpi. Być może wielu zaskakuje podejście papieża Franciszka, który nie uważa za swą wiodącą powinność podejmowania wciąż na nowo tzw. gorących zagadnień jak aborcja, związki homoseksualne czy sięganie po antykoncepcję. Woli on promować „duszpasterstwo misyjne”, które „nie skupia się na ciągłym i upartym bezładnym wałkowaniu wielu nauk (...), ale zmierza do istoty sprawy, do tego, co konieczne, a co zarazem pociąga i rozgrzewa serce, jak w przypadku uczniów zmierzających do Emaus”¹². Papież wyjaśniał to ks. Antonio Spadaro w wywiadzie dla czasopisma *La Civiltà Cattolica*: „Trzeba znaleźć »nową równowagę«, w przeciwnym przypadku moralny gmach Kościoła załame się jak domek z kart, utraci swą świeżość i zapach Ewangelii. Przekaz ewangeliczny musi być o wiele prostszy, głębszy i porywający. W dalszej kolejności wynikną z tego obowiązki moralne”¹³. Kim jest mądra matka? – dopytywał. Ta, która strofuje syna z całą surowością? Czy też raczej ta, która upomina z łagodnością? Tak też jest i z Kościołem. Pytanie, jakie winni stawiać sobie pasterze, musi brzmieć: „Jak towarzyszyć dziś osobom zagubionym, aby nie czuły się wykluczone z Bożego miłosierdzia, pozbawione bratniej miłości ze strony innych chrześcijan i opuszczone przez Kościół na drodze zbawienia?”. Przy okazji należy przemyśleć, jak lepiej przygotowywać młode osoby do małżeństwa, aby nie stawiać na pierwszym miejscu obowiązków wynikających z sakramentu, a bardziej ukazać piękno związku, który – jeśli zostanie oparty na skale Boga – dostarczy małżonkom sił do pokonywania przeciwności oraz do wzajemnego przebaczenia sobie win i zaniedbań.

W trudnej sztuce przygotowania młodych osób do sakramentu małżeństwa papież Franciszek wskazuje na dwa punkty fundamentalne: głoszenie kerygmatu i proponowanie inicjacji w sakrament. Gdy chodzi o konieczność wzmacniania narzeczonych przez przepowiadanie im kerygmatu, papież napisał w swej adhortacji *Amoris laetitia*: „Przed rodzinami i pośród nich zawsze powinno rozbrzmiewać pierwsze orędzie. Jest to orędzie zasadnicze, do którego trzeba stale powracać i słuchać na różne sposoby i które trzeba stale głosić podczas katechezy w tej czy innej formie. (...) Cała formacja chrześcijańska jest przede wszystkim pogłębieniem kerygmatu”¹⁴.

Papież postuluje również powrót do sprawdzonej w pierwszych wiekach Kościoła inicjacji chrześcijańskiej. Sakrament, by funkcjonował pełnią zawartej w nim łaski, potrzebuje kontekstu katechumenatu, logiki stopniowego wzrastania w wierze. We wspomnianej adhortacji Franciszek napisał: „Ojcowie synodalni byli zgodni, że istnieje konieczność... zako-

¹² Franciszek, „Przemówienie do biskupów brazylijskich, 27 lipca 2013 r.”, dostęp 14 września, 2018, <https://ekai.pl/ojciec-swiety-do-biskupow-brazylia>.

¹³ Antonio Spadaro, „Intervista a papa Francesco 19 settembre 2013”, dostęp 15 września, 2018, <https://www.laciviltacattolica.it/articolo/intervista-a-papa-francesco/>.

¹⁴ Franciszek, Adhortacja *Amoris laetitia*, nr 58.

rzenia przygotowania do małżeństwa w procesie inicjacji chrześcijańskiej, z zaakcentowaniem powiązania małżeństwa ze chrztem oraz innymi sakramentami¹⁵; „Priorytetowo należy potraktować – wraz z odnowionym przepowiadaniem kerygmatu – te treści, które przekazywane w sposób atrakcyjny i przyjazny pomogą im zaangażować się w proces trwający całe życie »z wielkoduszością i wolnością«. Jest to rodzaj »inicjacji« do sakramentu małżeństwa, który zapewni im niezbędne elementy, aby mogli go przyjąć z najlepszą dyspozycją i rozpocząć życie rodzinne z pewną solidnością¹⁶. Na ten sam priorytet Ojciec Święty zwrócił uwagę w przemówieniu do Roty Rzymskiej w 2017 r.: „W tym duchu pragnę przypomnieć konieczność «nowego katechumenatu» w przygotowaniu do małżeństwa. Chodzi o to, żeby jak przy chrzcie dorosłych katechumenat należy do procesu sakramentalnego, tak również przygotowanie do małżeństwa stało się integralną częścią całej sakramentalnej procedury małżeństwa jako antidotum, które zapobiega mnożeniu się związków zawieranych nieważnie czy nietrwałych¹⁷».

Jak dodał Franciszek, „uczenie się miłości nie jest czymś, co może być improwizowane ani nie może być celem krótkiego kursu poprzedzającego małżeństwo¹⁸. Ten postulat zasługuje, według mnie, na namysł godny troski duszpasterskiej, zwłaszcza że już podczas pierwszej sesji Soboru Watykańskiego II krakowski biskup Karol Wojtyła mówił w auli Bazyliki św. Piotra, że „inicjacja nie dokonuje się przez sam tylko chrzest, ale i przez katechumenat, kiedy człowiek dorosły jest przygotowywany do kierowania całym swym życiem w sposób chrześcijański... Takie rozszerzenie pojęcia »inicjacja chrześcijańska« powinno mieć wielkie znaczenie szczególnie w naszych czasach, kiedy nawet ludzie ochrzczeni nie są wystarczająco wprowadzeni w całą prawdę życia chrześcijańskiego¹⁹. Od pasterzy Kościoła wielu mężczyzn i kobiet oczekuje dzisiaj pomocy w tym, aby „sta-

¹⁵ Tamże, nr 206.

¹⁶ Tamże, nr 207.

¹⁷ Franciszek, „Papież z trybunału Roty Rzymskiej: wiara a małżeństwo”, dostęp 15 września, 2018, http://pl.radiovaticana.va/storico/2017/01/21/papiez_do_trybunału_rotы_rymskiej_wiara_a_małżeństwo/pl-1287325.

¹⁸ Franciszek, Adhortacja *Amoris laetitia*, nr 208.

¹⁹ Karol Wojtyła, „Przemówienie z 7 listopada 1962 r.”, *Acta Synodalia*, t. I, cz. II, 314-315, przyp. 13, cyt. za: Robert Skrzypczak, *Karol Wojtyła na Soborze Watykańskim II. Zbiór wystąpień* (Warszawa: Centrum Myśli Jana Pawła II, 2011), 185-186. Papież Franciszek w „Przemówieniu do Forum Stowarzyszeń Rodzinnych 16 czerwca 2018 r.” powiedział: „Niektórzy sprowadzili *Amoris laetitia* do bezpłodnej kazuistyki: wolno, nie wolno. Niczego nie zrozumieli... Dziś potrzeba katechumenatu do małżeństwa, podobnie jak istnieje katechumenat do chrztu”, dostęp 15 września, 2018, <https://www.agensir.it/quotidiano/2018/6/16/papa-francesco-a-forum-famiglie-quelli-che-hanno-ridotto-lamoris-laetitia-a-una-sterile-casistica-non-hanno-capito-nulla-ci-vuole-un-catecumenato-per-il-matrimonio/>.

wać się mocnymi w Bogu i Jego miłości”²⁰. I jednocześnie ochrony przed zgubnymi ideologiami.

3. Przemysśleć problem do głębi

„Zdecydowaliśmy się na dyskusję o rodzinie, która przeżywa poważny kryzys – powiedział papież w wywiadzie udzielonym Ferruccio de Bortoli. – Nawet trudno ten kryzys ująć. Młodzi coraz rzadziej chcą się pobierać. Jest wiele rodzin podzielonych, w których zamiar wspólnego życia poniósł klęskę. Dzieci bardzo cierpią z tego powodu”. I dodał: „Musimy na to odpowiedzieć. Dlatego winniśmy przemyśleć problem do głębi. I w świetle tych głębokich przemyśleń zmierzyć się na serio ze szczególnymi sytuacjami, również tymi dotyczącymi osób rozwiedzionych”²¹. Sytuacja zaś pogarsza się z dnia na dzień. Potrzeba dynamicznej i konkretnej odpowiedzi Kościoła. I to nie w postaci ogólnikowych wskazań, z których zostaną sporządzone nowe dokumenty przebogate w treści na poziomie teoretycznym, ale z niewielkim wpływem na faktyczną rzeczywistość. Wiele zjawisk w dziedzinie ludzkich relacji miłosnych do niedawna jeszcze było uważanych za wyjątki, dziś natomiast przygniatają rozległością występowania: szalone powodzenie tzw. związków partnerskich, w niektórych miejscach zastępujących dotychczasowe związki małżeńskie, doprowadzając niejednokrotnie do całkowitego zaniku tamtych; legalizacja związków homoseksualnych, a także wzrastające żądanie z ich strony prawa do adopcji dzieci; lawinowo wzrastająca liczba pojedynczych rodziców samotnie wychowujących dzieci; domaganie się uznania prawa do poligamii; wreszcie skomplikowana sytuacja rodzin zmuszonych do emigracji oraz rodzin wielokulturowych. Ponadto, coraz bardziej powszechne, zwłaszcza na Zachodzie, przekonanie, że nie warto wiązać się z drugą osobą na stałe, że wierność to mit, zaś niestabilność relacji uczuciowych to żadna patologia, ale norma domagająca się kolektywnej akceptacji.

Są też inne wyzwania stające dziś przed Kościołem: indywidualizm wraz z całym bagażem nastawienia hedonistycznego do życia, którym dało się przeniknąć już wiele osób skądinąd uważających się za wierzące. W tej sytuacji nowe pokolenie może całkowicie odpaść od Kościoła, ponieważ jego nauczanie jest wielkim nieobecny w postawach i decyzjach ich rodziców. Ogarnia nas – jak powiedział Franciszek na Lampedusie w lipcu

---

²⁰ Tamże.

²¹ Ferruccio De Bortoli, *L'intervista a Papa Francesco*, dostęp 15 września, 2018, <http://www.assisipax.org/l'intervista-papa-francesco-ferruccio-de-bortoli/>.

2013 r. – „globalizacja obojętności i indywidualizmu”. To najkrótsza droga do wytworzenia „społeczeństwa bez siły i bez przyszłości”²².

Co, dla Franciszka, oznacza miłosierdzie w duszpasterstwie? Chodzi o poczucie bliskości pasterza z owcami. Komu życie zadało rany, winien znaleźć w ludziach Kościoła pomoc i wsparcie. Potrzeba w tym względzie pewnego „duszpasterskiego bólu, stanowiącego postać miłosierdzia”²³. Oznacza to umiejętność cierpienia dla oraz wraz z innymi osobami. Tak jak ojciec i matka cierpią z powodu nieszczęścia swego dziecka. Przy innej okazji, wyjaśniając proboszczom sztukę spowiadania penitentów, papież Franciszek podkreślił, że postawa rygorysty, jak i niefrasobliwego laksysty są obciążone tym samym błędem: nie interesuje ich spowiadająca się osoba. „Rygorysta proponuje lekarstwo, które ostatecznie zabija chorego, laksysta natomiast wmawia choremu, że jest zdrowy, nie proponuje mu więc niczego, co *de facto* pozwala nadal rozwijać się chorobie i niewidzialnie toczy człowieka od środka. Rygorysta zostawia chorego samego wobec prawa, laksysta – samego wobec jego grzechów. W jednym i drugim przypadku żaden z nich nie »brudzi sobie« rąk bezpośrednim dotknięciem problemów drugiego człowieka, jego życia, jego grzechów czy chorób”²⁴. Dziś natomiast, zwłaszcza w odniesieniu do problemów, jakie dotyczą rodziny, Kościół winien reagować współczuciem w dosłownym znaczeniu tego pojęcia, to jest: zanim osądzi, winien wspólnie pocierpieć, wczuć się i pochylić nad raną. Dlatego Franciszek porównywał Kościół do szpitala polowego. W jego obrębie rodzina stanowi szczególny oddział terapeutyczny, pełen pacjentów zainteresowanych kuracją.

4. Życiowe peryferia

Mówiąc o małżeństwie i rodzinie, Franciszkowi nie umyka nigdy z pola widzenia to, co sam zwykł nazywać „życiowymi peryferiami”. Do kapłanów rzymskich mówił 16 września 2013 r. o potrzebie przyjmowania „w prawdzie” par żyjących bez ślubu. Przy czym owa prawda „nie wyczerpuje się w stwierdzeniach dogmatycznych”. Potrzeba stosować ją „w miłości i pełni Boga”. Gdy chodzi o osoby rozwiedzione żyjące w nowych związkach, problemu tego – według papieża Franciszka – nie da się spro-

²² Franciszek, „Homilia w centrum sportu „Arena” na Lampedusie, 8 lipca 2013 r.”, dostęp 15 września, 2018, https://w2.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2013/documents/papa-francesco_20130708_omelia-lampedusa.html.

²³ Franciszek, „Przemówienie podczas spotkania z przełożonymi wyższymi zgromadzeń zakonnych, Watykan, 25 listopada 2016 r.”, dostęp 15 września, 2018, <https://www.interris.it/religioni/tra-corruzione-riforme-e-novita-ecco-le-risposte-di-papa-francesco>.

²⁴ Franciszek, „Przemówienie do proboszczów rzymskich, Watykan, 6 marca 2014”, dostęp 16 września, 2018, https://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/march/documents/papafrancesco_20140306_clero-diocesi-roma.html.

wadzić jedynie do pytania o udzielanie im komunii, czy też nie. Kto ogranicza rozmowę tylko do tego, „nie rozumie, na czym polega prawdziwy problem”. Oczywiście, papież nie podsuwa gotowych rozwiązań, jednak jego praktyczne podejście do „duszpasterskiego miłosierdzia” (jak się je nazywa) nakazało mu podjąć trud uproszczenia procedur kościelnych stwierdzeń nieważności małżeństwa. Ponadto zachęca kapłanów do „kreatywności”, co nie oznacza „wymyślenia czegoś nowego”, ale „poszukiwanie sposobności, by tym osobom głosić Ewangelię”²⁵. W tym względzie papież prosi księży o większą dyspozycyjność w konfesjonale, jak i proponowanie przygotowań do sakramentów w godzinach bardziej dostosowanych do porządku dnia osób, które pracują.

Wszystkim reagującym lękami wobec przewiązania stułą i noszenia złotych obrączek Franciszek proponuje spojrzenie na pary małżeńskie naszych dziadków i pradiadków. Pobierali się w warunkach niejednokrotnie o wiele gorszych, w czasie wojny bądź zaraz po zakończeniu krwawego konfliktu, gdy wszystko wymagało odbudowy. Gdzie znajdowali siłę? „W pewności, że Pan jest z nimi, że rodzina jest pobłogosławiona przez Boga wraz z sakramentem małżeństwa i że równie błogosławiona jest powinność wydania na świat potomstwa”. Chodzi o rodzaj „pewności prostej, choć prawdziwej”²⁶. One podtrzymywały ich miłość. Bez podobnej moralnej i duchowej podstawy małżeństwo jest kruche. Jak podkreśla Franciszek, „Jezus nie zbawił nas prowizorycznie, ale definitywnie”. „Fantazja Ducha Świętego jest nieograniczona – mówił papież do młodych – ale jednocześnie bardzo konkretna. Dlatego też chciałbym wam powiedzieć, abyście nie lękali się podejmować kroki definitywne”²⁷.

5. Fundament w relacji z Bogiem

Nie warto budować na nietrwałych uczuciach, które dziś płoną, a jutro pozostaje po nich swąd. Warto budować na skale prawdziwej miłości, tej pochodzącej od Boga. Rodzina wymaga miłości rozwijanej na bazie uczucia, wzajemnej pomocy, wspólnie żywionej nadziei i wsparcia. „Do założenia rodziny potrzeba odwagi” – mówił papież w Asyżu w październiku 2013 r. Decyzja o związku „na zawsze” to nie tylko kwestia czasowej trwałości.

²⁵ Franciszek, „Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem rzymskim, Watykan, 16 września 2013 r.”, dostęp 16 września, 2018, <https://cosarestadelgiorno.wordpress.com/2013/09/16/cose-la-fatica-per-un-sacerdote-lincontro-di-papa-francesco-con-il-clero-romano-16-settembre-2013/>.

²⁶ Franciszek, „Spotkanie z młodymi, Bazylika Matki Bożej Anielskiej w Asyżu, 4 października 2013 r.”, dostęp 16 września, 2018, <https://papiez.wiara.pl/doc/1728496.Wymowa-zycia-swietego-Franciszka>.

²⁷ Tamże.

„Małżeństwo udane to nie tylko takie, które trwa. Liczy się także jakość”²⁸. Podobnie jak chleb i ryby, Jezus potrafi mnożyć miłość, aby każdego dnia małżonkowie mieli ją w sobie świeżą i smakowitą. Załamane się relacji z Bogiem czyni kruchą każdą inną relację ludzką. Jeśli dochodzi w jakimś związku do negocjowania wierności, to już mamy owoc demona. Demon nakłania człowieka do apostazji i zdrady. Cudzołóstwo jest jego ulubioną bronią niszczenia ludzi. Lubi on przekonywać, że dobre i smakowite jest to, co z natury swej jest obrzydliwe. W opakowaniu zabawy i wyzwolenia proponuje on ludziom najprostsza drogę do zniewolenia i desperacji.

Prawdziwa więź jest zawsze z Panem. „Jeśli rodzina modli się, więzi trwają. Jeśli mąż modli się za żonę, a żona za męża, ich relacja umacnia się”. Dzieci, praca, obowiązki, pośpiech, pieniądze, choroby, szkoła... Nieraz wydaje się to wszystko przerastać biednych małżonków. Wówczas „mąż i żona stają się nieco nerwowi i zaczynają się kłócić. Miłość jednakże jest potężniejsza od poróżnień i kłótni”²⁹. Franciszek podpowiada często małżonkom trzy magiczne słowa potrafiące czynić cuda. Nazwijmy je formułą miłości według Franciszka. „Chodzi o trzy słowa, które należy wypowiadać stale, trzy słowa, które muszą być obecne w domu: proszę, dziękuję i przepraszam. Trzy słowa magiczne. Proszę – aby nie rozpychać się w życiu małżeńskim. Dziękuję – za to, co zrobiłeś dla mnie. A ponieważ wszyscy popełniamy błędy, jeszcze inne słowo, nieco trudne do wypowiedzenia, ale potrzebne – przepraszam. Wraz z tymi trzema słowami, modlitwą wzajemną za siebie, pojednaniem skutecznym zawsze przed nadejściem nocy, małżeństwo ocaleje”³⁰. Papież Franciszek przypominał: „Małżeństwo to praca codzienna, powiedziałbym: rzemiosło życia, dzieło jubilerskie, ponieważ na mężu spoczywa zadanie uczynienia bardziej kobiecą swej żony, a na żonie bardziej męskim swego męża”³¹. Zwłaszcza dzisiaj, gdy próbuje się zacierać różnice płci, papież wybiera drogę pod prąd. Małżeństwo pomaga rozwijać człowieczeństwo: męskość i kobiecość. „I również dzieci będą miały szczęście posiadania taty i mamy, którzy rozwijali się przy wzajemnym udziale, sprawiając tym samym, że on zyskiwał na męskości, a ona na kobiecości”. Tylko Bóg potrafi stwarzać harmonię przeciwieństw. „Gdy brakuje miłości Boga, rodzina traci na jedności i górę biorą indywidualizmy, a radości ubywa. Natomiast rodzina przeżywająca

²⁸ Tamże.

²⁹ Franciszek, „Katecheza środowica, 2 kwietnia 2014 r.”, dostęp 16 września, 2018, <https://papiez.wiara.pl/doc/1944150.Wspolnota-malzenska-odblaskiem-jednosci-Trojcy>.

³⁰ Franciszek, „Spotkanie z narzeczonymi, 14 lutego 2014 r.”, dostęp 16 września, 2018, https://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/february/documents/papafrancesco_20140214_incontro-fidanziati.html.

³¹ Tamże.

radość wiary spontanicznie przekazuje ją dalej, stając się tym samym solą ziemi i światłem świata, a także zaczynem społeczeństwa³².

Piękno Franciszkowego nauczania tkwi w jego prostocie i natchnionej głębi. To teksty kogoś, kto żyje pod stałym natchnieniem Ducha Świętego i kto nigdy przy tym nie traci trzeźwego kontaktu z rzeczywistością. W słowa Franciszka można się wsłuchiwać jak w nauczanie papieża, a jednocześnie rozpoznawać w nich głos życzliwego i zaprzyjaźnionego proboszcza z rodzinnej parafii. To prosty pasterz zwracający się do małżonków, których ma przed sobą: „Życzę wam szczęścia, mimo że pojawiają się krzyże. Oj, pojawiają się. Ale Pan jest przy was, aby wam pomagać”³³.

Bibliografia:

- Franciszek. *Posynodalna adhortacja apostolska „Amoris laetitia” o miłości w rodzinie*. Kraków: Wydawnictwo M, 2016.
- Franciszek. *Rodzina uratuje świat*. Tłumaczenie Artur J. Katolo. Gliwice: Fundacja Instytutu Globalizacji, 2016.
- Skrzypczak Robert. *Karol Wojtyła na Soborze Watykańskim II. Zbiór wystąpień*. Tekst polsko-łaciński. Warszawa: Centrum Myśli Jana Pawła II, 2011.
- Skrzypczak Robert. „Franciszkowe vademecum dla małżonków”. W Franciszek. *Rodzina uratuje świat*, 10-27. Tłumaczenie Artur J. Katolo. Gliwice: Fundacja Instytutu Globalizacji, 2016.
- Skrzypczak Robert. „Okaleczone relacje a duch miłosierdzia. Trudna recepcja adhortacji *Amoris laetitia* papieża Franciszka”. *Warszawskie Studia Teologiczne*, nr 4 (2016): 76-125.
- Skrzypczak Robert. „Czy rodzina wyznaczy przyszłość Kościołowi? Kontrowersje wokół *Amoris laetitia* papieża Franciszka”. *Homo Dei*, nr 1 (2017): 9-31.
- Skrzypczak Robert. *Miłość warta obrączek. Jak zbudować małżeństwo na całe życie*. Gliwice: Instytut Globalizacji, 2018.
- Skrzypczak Robert. „Sakrament małżeństwa”. W *Znaki Tajemnicy. Sakramenty w teorii i praktyce Kościoła*, redakcja Krzysztof Porosło, Robert J. Wozniak, 501-535. Kraków: WAM, 2018.

³² Tamże.

³³ Franciszek, „Homilia podczas Mszy św. z obrzędem zawarcia małżeństwa, Bazylika św. Piotra, Watykan, 14 września 2014 r”, dostęp 16 września, 2018, https://w2.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2014/documents/papa-francesco_20140914_omelia-rito-matrimonio.html.

Sławiński Henryk. „Wkład papieża Franciszka w język nowej ewangelizacji”. W *Nowa ewangelizacja. Język – teologia – kultura*, redakcja Małgorzata Nowak, Wiesław Przyczyna, 231-255. Tarnów: Wydawnictwo Biblos, 2017.

Wielebski Tomasz. „Świeccy w duszpasterstwie misyjnym w oparciu o nauczanie papieża Franciszka”. *Warszawskie Studia Pastoralne*, nr 4 (2014): 193-224.

Marital and family love in the teaching of Pope Francis

SUMMARY

By a decision to convene two worldwide episcopal assemblies in 2014 and 2015, as well as the content of many of his speeches and homilies, Pope Francis focused the Church's attention on the genius of the family, not forgetting the difficulties to which it is exposed today. In the exhortation „*Amoris laetitia*” the Pope reminded that „when a man and a woman conclude the sacrament of marriage, God somehow »reflects« in them, gives them His own features and the indelible character of His love. Marriage is an icon of God's love for us”. He also said that „in the human family gathered by Christ, the »image and likeness« of the Holy Trinity has been restored”. Marital love is the most accurate representation of what connects Christ with His Church. The Church is His bride married on the Cross. Faithfulness, perseverance and fertility – these are the leading features of Jesus' love for us. Therefore, married life must be permanent. Otherwise love cannot grow. Today, spouses and parents need special pastoral care on the part of the Church. In the difficult art of preparing young people for this sacrament, Pope Francis points to two fundamental factors: the need to proclaim the kerygma and to propose to an engaged couple an initiation into the sacrament.

K e y w o r d s : Francis, theology of marriage, family, kerygma, Christian initiation, forgiveness

